

car el so de *c'h* bretona no és la *ch* francesa (*ʃ*) ni hi té res a veure: és *h* (el so de la *j* castellana) que no podia donar *ʃ* ni *k* francesa; la terminació és ben diferent; l'indicat mot bretó és una forma de data moderna, en la llengua antiga era *bouhazl* (IEW, 118.5), la forma del qual s'allunya tant que obliga a deixar córrer la idea.

D'altra banda, l'adj. *bouchard* «sale, barbouillé», «(boeuf) tacheté», «qui a le museau noir, brun», *bouchardà* «salir (au visage)», és molt conegut i té una àrea molt vasta, puix que s'estén a una cinquantena de patuoses que cobreixen tot el domini franco-provençal de Suïssa, de França i del Piemont, i a més de la meitat del territori de llengua d'oc: Alps, Delphinat, Baix Llenguadoc i fins al Peirigord, enllaçant quasi amb la zona d'Alta Bretanya, a què m'he referit; ja n'hi ha un testimoni en francès antic i un altre c. 1600 (Olivier de Serres): FEW I, 582-3. Wartburg vol derivar-lo del fr. *bouche*, seguint els aficionats regionals que hi veuen aquest enllaç aparentment obvi i dóna la trad. «qui a la bouche barbouillée»; però pel conjunt de les definicions es veu que no és la boca sinó tot l'aspecte, i que no és estrictament «barbouillé», sinó un sentit més ample de 'cosa tacada', i fins 'injuriós' (*bouchardie* «parole injurieuse»).

Crec, doncs, que no es tracta de BUCCA sinó de BUCCO- 'boc', símbol de cosa pudent, repugnant, mal deixada. Cf., entre els derivats de BUCCO- reconeguts per Wartburg: B-Maine *bochard* 'carnisser', *boucharde* «faire la boucherie» (587b), Perigord *boucaud* («chèvre» en rut), Bourbon *boucau* «farceur», *boucard* 'boc' en un ample territori que va des de la Baixa Bretanya (Morbihan) fins a Bèlgica (Givet), l'Argona i, cap al Sud, fins a la Nièvre (FEW, 587a 34ss.), Mons *bougar* «animal fantastique», Loches *boucau* «ensorcellement» (589b), alt-arag. *bucardo* 'capra hispànica'; i, a la mateixa zona alt-bretona que ens interessa, Pléchéat *boucard* «pièce d'un pressoir» (bruta, com ho són sempre els estris del cup) (590a). En fi, el mateix magall que s'anomena *boucard* o *bouchard* a la resta de l'alta Bretanya, a Landujan (a l'O. de Rennes) porta directament el nom de *bouc*, que coincideix amb els nombrosos noms com *bique*, *bèche*, etc., tant sovint estudiats per Rohlf, que tot partint del sentit de 'cabra' o 'boc' han vingut a designar una eina de cavar. En un mot, es tracta pertot de la idea de cosa mal deixada, malolent o de mal aspecte, comparable a les qualitats que el poble mira com a simbolitzades pel boc.

En català, tant la *x* (< fr. *ch*) com el sufix *-ard* assenyalen inequívocament cap a l'origen francès.

1 De l'habitual lleugeresa de C. Llombart nasqué un significat fantasma «porción del vecindario de un pueblo» que cal cuitar a esborrar en l'AlcM, car no ha existit mai; Llombart entengué abusivament el cast. *adra* que havia posat Escrig.

Boixart, boixeda, boixerica, -iga, boixerola, boixet, V. boix Bojal, +bojard, bojor, V. boig

BOL, coincideixen en aquesta forma tres mots diferents, dels quals només I té arrelam antic en la llengua: I 'acció de tirar un filat i pesca que se'n treu', II 'espècie de tassa', III 'massa de substàncies minerals o alimentàries'; el primer ve del gr. βόλος 'acció de tirar', generalment 'tirar una xarxa', 'la xarxa mateixa i allò que s'hi pesca' (derivat de βάλλω 'jo llanço, tiro'), ja usat també com a ll. popular BÖLUS; el segon, ve de l'angl. bowl 'tassa'; el tercer, del gr. βῶλος 'terços', 'bola'. □ 1.ª doc.: I, 1460, J. Roig, *Spill*; II, 1905; III, 1399.

«Deixa peixcar, / com Pere féu, / e com Andreu, / sobre parats, / nau e filats, / a qui-ls repare: / En Zebedeu, / en son bateu / o nau, tot sol, / ab tot son bol», v. 12528 (o sigui deixant En Zebedeu amb el bol, tot sol en la barca, encarregat de guardar o reparar els filats, el «bol» i l'embarcació, que li deixaren parats o preparats). Sembla, doncs, que ja tenim ací l'acc. 'la pesca que es treu de tirar un filat', ja registrada per Lab. 1839 i el Dfa. La documentació escrita del mot no abunda gens i l'ometen la major part dels diccs. Però no OPou (1575), en el capítol que dedica al vocabulari de la pesca: «*jactus*; traure *bell bol*: pulcherrimum iactum facere» (p. 67). P. Coromines el tenia ben observat, des de la seva maduresa a Sant Pol de Mar fins a la seva joventut a l'Empordà: consta en una cèdula escrita a Sant Pere Pescador, març de 1898: «camí que es fa amb la barca per anar a tirar l'art; *anar a vol*: sortir amb la barca a tirar l'art». Per això escrivia el 1926 a L'Avi dels Mussols: «Amb els diners d'ell el Sépia havia comprat un motor de gasolina, i de tota la pesca li'n feien dues parts, que prou s'ho valia el poder triplicar els bols de la barca» (O. C., 564b5f., vols a l'autògraf).

El que sentíem als vells pescadors de Sant Pol era: «s'usa com a sinònim de *calada*: *aquell dia només* havíem fet dos bols; segur que vol dir *calada* i no *volta*» (1936). En Giner i March observava el mateix a L'Escala (1937) i hi anotava les frases «*fer bol*», «hem tirat dos bols», «tirar el bol» (en les barques de ròssec «arrastre», bous o vaques). A Roses, quan hi havia les enceses (= gall. *traïñas*) i els arts, es *feia bol* a Port de Reig (1964); en aquesta zona més septentrional, el mot conserva, més vivaç que en el Marresme, el sentit locatiu, terme genèric amb tendència a fixar-se en la toponímia; allí mateix, en el trajecte que va a Cadaqués anoto: *el Bol dels Bonitols, els de Canyelles Petites* («de Terra» i «de Fora»), *el Bol de la Solta*.

50 Accepcions semblants, a les tres Balears i en el P. Valencià, regions on pertot es pronuncia clarament amb *b-* i no *v-* (i sense *-t*). A les Illes es repeteixen els mateixos usos. Com a nom d'acció «un bol és una passada amb una xarxa des d'un punt de la costa a un altre de veí», m'explicaven els pescadors que freqüenten Cabrera (1968); «un patró que li deien en Seguer anava a *fer bols*», Fornells; «Es Cubells és una platja que hi fèim *bols*», la Penya d'Eivissa (1963), «acció de pescar» (PzCabrero); i allí també es torna 60 topogràfic: «sa Platja des Bol Llarg», prop de Maó,